

الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

تحلیل و گونه شناسی
روایات تفسیری پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم
در مصادر فریقین

حسن ابراهیم بیگی

سیرشناسه	: ابراهیم بیگی، حسن، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور	: تحلیل و گونه‌شناسی روایات تفسیر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در مصادر فریقین/ حسن ابراهیم بیگی.
مشخصات نشر	: تهران: امتداد حکمت، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۲ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	: 978-622-973510-7
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ق. -- احادیث
موضوع	: Muhammad, Prophet -- Hadiths
موضوع	: محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ق. -- احادیث اهل سنت
موضوع	: Muhammad, Prophet -- Hadiths (Sunnite)
موضوع	: تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴ قرآن -- Shiite hermeneutics -- 20th century
موضوع	: تفاسیر اهل سنت -- قرن ۱۴ قرآن -- *Sunnite Hermeneutics -- 20th century
رده بندی کنگره	: BP۱۴۲/۵
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۲۱۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۲۱۳۱۲

گونه شناسی روایات تفسیری

نویسنده:	حسن ابراهیم بیگی
ناشر:	امتداد حکمت
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۹۷۳۵۱۰-۷
تیراژ:	۱۰۰۰ نسخه
سال انتشار:	۱۳۹۹
نوبت چاپ:	اول
صفحه آرای:	عباس دهنمکی
قیمت:	۶۵۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است

تماس: ۰۹۳۴۴۹۵۶۴۷۳

فهرست

پیشگفتار.....	۷
بخش اول: مفاهیم و کلیات.....	۱۱
فصل اول: مفاهیم.....	۱۳
الف) تعریف لغوی حدیث.....	۱۳
تعریف اصطلاحی حدیث.....	۱۴
ب) تعریف لغوی روایت.....	۱۵
تعریف اصطلاحی روایت.....	۱۵
ج) تعریف لغوی تفسیر.....	۱۶
تعریف اصطلاحی تفسیر.....	۱۷
د) تعریف لغوی فریقین.....	۱۸
تعریف اصطلاحی فریقین.....	۱۹
ه) تعریف روایت تفسیری.....	۱۹
و) تعریف تفسیر اثری.....	۲۶
فصل دوم: کلیات.....	۲۸
گفتار اول: اهمیت و ارزش احادیث تفسیری پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله	۲۸
گفتار دوم: بررسی تعداد روایات تفسیری پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله	۳۰
گفتار سوم: منبع شناسی روایات تفسیری پیامبر صلی الله علیه و آله در مصادر شیعه.....	۳۲
الف) منابع عام حدیثی.....	۳۲
۱. الکافی.....	۳۳
۲. من لا یحضره الفقیه.....	۳۴

۳. تهذيب الأحكام..... ۳۵

۴. الإستبصار فيما اختلف من الأخبار..... ۳۶

ب) منابع خاص تفسیری..... ۳۷

یک) تفاسیر دوره حضور..... ۳۷

دو) تفاسیر دوره غیبت صغرا..... ۳۸

سه) دوره تدوین جوامع تفسیری..... ۳۸

چهار) دوره معاصر..... ۳۹

۱. تفسیر قمی..... ۴۰

۲. تفسیر عیاشی..... ۴۱

۳. تفسیر البرهان..... ۴۳

۴. تفسیر نور الثقلین..... ۴۴

گفتار چهارم: معرفی منابع روایات تفسیری پیامبر ﷺ در مصادر اهل سنت ۴۷

الف) منابع عام حدیثی..... ۴۷

۱. صحیح بخاری یا الجامع الصحیح..... ۴۷

۲. صحیح مسلم..... ۴۸

۳. سنن ابن ماجه..... ۵۰

۴. سنن ابی داوود..... ۵۱

۵. جامع یا سنن ترمذی..... ۵۲

۶. سنن نسائی..... ۵۲

ب) منابع خاص تفسیری..... ۵۳

۱. جامع البیان فی تفسیر القرآن..... ۵۵

۲. الدر المنثور فی التفسیر الماثور..... ۵۷

بخش دوم: گونه‌ها و تحلیل دلالتی روایات تفسیری پیامبر ﷺ..... ۵۹

فصل اول: روایات مربوط به اهمیت و فضائل و خواص قرآن و سور و آیات..... ۶۱

گفتار اول: روایات فضائل و خواص کل قرآن.....	۶۱
گفتار دوم: روایات فضائل و خواص سور.....	۷۱
گفتار سوم: روایات فضائل و خواص آیات.....	۷۹
فصل دوم: روایات بیانگر واژگان قرآن.....	۸۹
فصل سوم: روایات بیانگر تفسیر قرآن.....	۱۰۰
گفتار اول: روایات بیان روش تفسیر.....	۱۰۰
گفتار دوم: روایات بیان تفسیر.....	۱۰۷
الف) آیات احکام.....	۱۰۷
ب) آیات اعتقادی.....	۱۱۴
ج) آیات اخلاقی.....	۱۲۶
د) آیات قصص.....	۱۳۹
فصل چهارم: روایات بیان مصداق.....	۱۴۶
فصل پنجم: روایات جری و تطبیق.....	۱۵۶
فصل ششم: روایات بیان لایه‌های معنایی (بطون).....	۱۶۵
نتیجه گیری.....	۱۷۵
منابع.....	۱۷۹

پیشگفتار

قرآن تنها کوثر حیات بخشی است که بدون هیچ واسطه‌ای سرچشمه از علم الهی گرفته و با تضمین خداوند از گزند تحریف مصون مانده است. هدف از نزول قرآن، فهم و سپس عمل به آموزه‌های آن است. اگرچه فهم قرآن در سطوح اولیه برای همگان امکان پذیر است اما فهم و درک دقیق و جامع مفاهیم آن نیاز به تخصصی دارد که به تبیین مجملات و مبهمات قرآن بپردازد.

این وظیفه مهم در آیات متعددی بر عهده رسول خدا ﷺ گذارده شده، قرآن کریم در این باره می‌فرماید:

«أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ»^۱

ما این ذکر (قرآن) را بر تو نازل کردیم، تا آنچه به سوی مردم نازل شده است برای آنها روشن سازی

پیامبر اکرم ﷺ نیز به خوبی به این وظیفه عمل نموده و به شرح آیات و حل مشکلات فهم آن پرداخته است. هم چنین با توجه به آیه فوق، قول پیامبر

در تبیین آیات قرآن دارای حجیت است.

واکاوی روایات تفسیری پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله برای کشف ضوابط، ملاکات، روشها و گونه‌های تفسیر از بایسته‌های پژوهش است که می‌تواند به شناسایی بیشتر کلیدهای فهم قرآن بینجامد.

با توجه به لزوم مراجعه به احادیث معصومین علیهم السلام در تفسیر قرآن، واکاوی روایات تفسیری برای کشف ضوابط، ملاک‌ها، روش‌ها و گونه‌های تفسیر از بایسته‌های پژوهش است که می‌تواند به شناسایی بیشتر کلیدهای فهم قرآن بینجامد و نیز با توجه به اینکه تحقیق مستقلی در باب روایات تفسیری پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله صورت نگرفته است، ضرورت انجام این تحقیق روشن می‌گردد.

در زمینه این تحقیق، کتابی با عنوان «پژوهشی تطبیقی در روایات تفسیری فریقین» توسط حجت الاسلام والمسلمین آقای مهدی رستم نژاد تألیف گردیده، که در این کتاب تعدادی از روایات تفسیری پیامبر اسلام و اهل بیت علیهم السلام و صحابه گرامی، جمع آوری شده و به گونه‌شناسی روایات و تحلیل دلالتی بعضی از روایات نیز پرداخته اما هیچ گونه تحلیل سندی نسبت به روایات جمع آوری شده انجام نگرفته است.

هم چنین سلسله مقالاتی با عنوان «روایات تفسیری شیعه، گونه‌شناسی و حجیت» توسط حجت الاسلام والمسلمین آقای مهدی مهریزی در این زمینه نگاشته شده که تعداد کمی از روایات پیامبر و اهل بیت علیهم السلام را جمع آوری نموده است.

گذشتگان نیز در لابلاي کتاب‌های تفسیری مانند علامه طباطبائی در

تفسیر المیزان یا کتاب‌های شرح احادیث مانند مولی صالح مازندرانی در کتاب شرح کافی، به تحلیل تعدادی از روایات نبی مکرم اسلام ﷺ پرداخته‌اند اما در این کتابها دسته بندی و گونه شناسی این روایات صورت نگرفته است.

نویسنده در این کتاب اولاً، سی و دو حدیث و فقط از روایات تفسیری پیامبر اکرم ﷺ را بررسی می‌کند و ثانیاً سعی بر آن دارد تا بعضی از روایات تفسیری آن حضرت را تحلیل سندی و دلالتی نموده و ثالثاً تقسیم بندی و گونه شناسی جامع تری را ارائه نماید.